

Ack, om det ändå hade funnits ett enda språk!

Charmen med sommaren och semestern ligger många gånger i att möta andra förhållanden. Samtidigt förfasas man över de språkbarriärer som man möter och som inte någon lösning finnes på. Ingen har tydligen ens intresse till övers för dessa frågor, än mindre känsla för att något påtaligt behöver göras för att på något sätt kunna underlätta bättre kontakt mellan folk med skilda språk.

- ★ De länder som anser sig ha
- ★ möjligheten att låta sitt språk
- ★ bli världsspråket stöter själva
- ★ fallet på den svårigheten, att
- ★ de andra språken vägrar att
- ★ underordna sig. Hur skall man
- ★ kunna komma fram till en situation där det är lättare att
- ★ tala med varandra.

I de internationella sammanslutningarna möter den språkliga förbistringen oss i högre grad än i andra forum, men där har man tillgång till skickliga tolkar.

- ★ På många håll och i många

- ★ sammanslutningar har man ändå gett upp en stilla suck: tänk
- ★ vad skönt det skulle vara, om
- ★ det kunde bli en sorts enhetsspråk. Men hur få det? Se
- ★ där ytterligare ett av de många

- ★ uppgifter som är skriande aktuella och som FN väl — om
- ★ världen överlever atombomberna — får söka finna en praktisk lösning av.

Internationalist

VÄRLDSSPRÅK som "knäcker" skrivmaskinen!

Världens folk skiljes ju som bekant inte bara genom fördomar, ideologier, statsgränser osv, utan framför allt genom språkolikheterna, som hindrar de olika folken på jorden att umgås naturligt och obehindrat med varandra. De osynliga språkgränserna isolerar i själva verket folken från varandra effektivare än de "järnridar" och andra underliga påhitt som en vilseledande världspolitik har hittat på.

Dessa ord har skrivits tusentals gånger redan innan jag var född så jag gör inga anspråk på att vara någon "djupgående filosof", men jag tänker på det gamla talesättet: Vattendroppen utolkar med tiden stenen! Det kan aldrig nog påpekats att om man vill reformera världen, då bör man börja med sig själv. Det är en av de gamla sanningarna som aldrig blir för gammal. Det enda verkliga radikala när det gäller reformarbete.

När en sjukdom ska bekämpas bör man ju i första hand ta till roten och bekämpa det som förorsakar sjukdomen. Det samma gäller även det som är sjuk i samhällssystemet. Eftersom att det skulle bli för omfattande att ge sig in på vittgående funderingar vill jag i dag hålla mig till avsnittet världsspråksiden. Anhängarna av det internationella hjälpspråket Esperanto visar genom personligt ståndpunktstagande att de radikalt söker att medverka till en bättre världsordning.

Ingen torde vilja förneka att ett internationellt världsspråk, ett så kallat hjälpspråk vid sidan av nationalspråken skulle tjäna en radikal uppgift när det gäller samförståndet mellan folken. Men tyvärr står världsspråksidens förkämpar splittrade i flera läger. Utan tvivel har esperanto de flesta anhängarna, men med lite mera diplomatisk skicklighet skulle det kunna bli ännu flera.

Esperanto tryckes på det latinska alfabetet, det alfabetet som syns ha framtiden för sig. Människornas formåga att skriftligt meddela sig med varandra är urgammal, men de gamla feniernas uppfinning av ett så kallat alfabet, där varje tecken angav ett ljud blev en verklig revolution på området och de flesta alfabet borde vara mer eller mindre

lyckade efterbildningar av det feniciska alfabetet.

Grundsystemet med alla alfabet är fortfarande den, att en bokstav anger ett ljud. Kinesernas, japanernas mfl skrivtecken är i själva verket inga alfabet. Det är mycket troligt att uppfinningen av alfabetet utgör grunden till västerlandets storartade kulturutveckling.

Skulle då inte även ett i hela världen accepterat hjälpspråk kunna lägga grunden till samma storartade valsegelse för mänskligheten? Gör inte det allt mer nödvändiga internationella samarbetet ett lättfattligt internationellt språk allt mer nödvändigt. Det skulle bespara

debatten

de stora begåvningarna mera tidsödande studier i mer eller mindre krångliga nationalspråk så att dessa begåvningar så fort som möjligt kom i direkt samhällsarbete.

Men det är väl inom språkområdet på samma sätt som överallt i det mänskliga gebitet, fördom, egenytta och snäva ekonomiska intressen lägga hinder i vägen för reformer hur samhällsnyttiga de annars skulle kunna vara.

Vid varje reform är och förblir det alltid så, att det blir någon som personligen ekonomiskt eller på annat sätt blir lidande på den. Sålunda kan det ju tankas att allt för radikala reformer på språkområdet skulle kunna göra livslånga studier nästan värdelösa i praktiskt hänseende. Men herrar språkprofessorer mfl har nog ingen anledning att häva. Även det mest framgångsrika hjälpspråksförslaget, esperanto, har hittills inte med någon framgång kunnat konkurrera med de stora nationalspråken.

Tyvärr är jag inte mäktigt att avgöra huruvida esperanto även skulle vara det bästa språksförslaget. En av esperantos grundprinciper är ju att strikt hålla sig till ett ljud anges av en enda bestämd bokstav. Men eftersom att det latinska alfabetet har brist på bokstäver har man inom esperanto löst detta genom övertäckningar och accenttecken. Även de nationalspråk som använder det latinska alfabetet har

fällt för samma frestelse. Sålunda kan man inte med vanliga svenska skrivmaskiner eller tryckmaskiner framställa våra grannspråk på ett riktigt sätt. I svenskan har man ju "fixat" de saknade bokstaverna "Å" och "Ä" genom övertäckningar. Det skulle ju vara en stor vinst på flera sätt om man åtminstone i de länder där det användes samma alfabet vore eniga när det gäller vissa ändringar.

Esperanto har isolerat sig på ett onödigt sätt genom att införa justeringar av alfabetet utan att rådgöra med andra. Sålunda uppstod det så kallade "reform esperanto" eller som det även kallas "IDO", alltså ett reformerat esperanto utan justeringar av bokstaver och även vissa andra smärre ändringar när det gäller stavningen. Forslaget förkastades dock av esperantisternas majoritet eftersom att man på det sättet bröt mot principen att varje bokstav endast skulle ange ett bestämt ljud.

Det är i varje fall min personliga åsikt att det var ett fel att inte anta "idoförslaget" åtminstone när det gällde "bokstavsjusteringen", ty nu vet var och en som har försökt att skriva esperanto på maskin att det har sina besvärigheter. För en svensk är det lätt att skriva tyska på maskin, för att detta språk har samma bokstavsjusteringar som svenskan. I varje land där det latinska alfabetet användes har man lätt att skriva engelska och holländska där man i stället för övertäckningar föredragit att skriva dubbelbokstaver. Att man på dessa språk skriver "tj" och "sj"-ljudet på annat sätt än vi, generer ju inte i tryckpressar och vid maskinskrivning.

Det går alltså bra att trycka engelska böcker på svenska tryckerier. Visserligen går det att skriva tex franska, polska eller esperanto på en vanlig svensk skrivmaskin, men nog är det svårt om det ska bli förståeligt... När jag själv försökt att skriva något på franska eller polska på min maskin har både jag och maskinen "gått upp i himlingen". För att harna övertäckningarna blev man tvungen att köra baklänges för jämnas så inte blev det någon vidare fart på skrivandet.

Det blir visserligen lite enklare

att skriva esperanto på maskin men man förargar sig över hur onödiga dessa övertäckningar är. Anser att just dessa övertäckningar hindrar detta hjälpspråks utveckling. Detta är ju skada, i synnerhet som detta språk annars skulle kunna bli ett bättre medel i det

mänskliga samförståndets tjänst. Jag hoppas att denna insändare kommer under någon inflytelserik esperantists ögon och att något blir gjort för en ändring i positiv riktning, till tjänst för mänskligheten. Då skulle jag vara glad.

J. H. B.

Arbetet 16/7 1967